

Stuber Andrea

Lányok, asszonyok

MIHAIL BULGAKOV: MOLIÈRE – KÉPMUTATÓK CELESZÖVÉSE

Nagyot szólhat ma az olyan színdarab, amely a színházcsináló és a hatalom viszonyát firtatja. Ahol a színházcsináló taktikusan lavíroz, alázatoskodik, próbál megfelelni, csak hogy színháza és a maga helyzetét megszilárdítsa, fennmaradását biztosítsa. Nagyot szólhat ma az ilyen színdarab, akár még harásnyan, ízléstelenül, nagyképűen vagy arányt tévesztve is. Gyanítható, hogy minél aktuálisabb a téma, minél inkább érintettek az alkotók, annál veszélyesebb számukra a *Képmutatók celszövése (Molière)* című mű bemutatása.

A Szabadkai Népszínház Bulgakov-előadásának egyik jelentős érdeme, hogy nem esett bele az öntelt-ség (az önmagával telítettség) csapdájába. Bizonyára mind a rendező Telihay Péternek, mind a Molière-t játszó Kovács Frigyesnek, mind a társulatnak vannak keserű, sőt indulatos tapasztalatai a tárgykorról, de ezeket nem kívánták libatömés jelleggel lenyomni a torkunkon. Finom, elegáns, kecses, magával ragadó játékkal keltették életre Bulgakov egyszerre könnyed és mélyenszántó komédiáját.

A határon túli magyar színházak XIX. kisvárdai fesztiválján szereplő vajdasági bemutató a Művészetek Háza színpadán rendezkedett be. A stúdió méretű produkcióra bejutó kisszámú szerencsés közönség ideiglenesen odaköltözött Bulgakov Molière-jének színházába. Jószerével magunk adjuk az atelier-hangulatot. Székeinkkel szinte beékelődünk az ügyelőpult és az öltözői tükrös asztalka közé. Mögöttünk megdöntött feszület Krisztussal, mellettünk térdeplő, előttünk a színházi függöny (hátról látjuk), amögött pedig ott tátong a nézőtér, amely fölé a királyi néző trónusa magasodik. Az előadás elején előadás zajlik, s mi majdhogynem részeseivé válunk a színpadi és főleg a színpad mögötti nyüzsgésnek. A fejünk felett kiabálnak el, és adják tovább a szavakat a színházi személyzet tagjai, hívás, figyelmeztetés jár körbe és hal el. Félig felöltözött színésznők és megereedt arcfestékű színészek szaladgálnak közöttünk, izgulva az uralkodó jelenléte miatt. Molière-t – vagyis Kovács Frigyes volt szabadkai színigazgatót – rossz parókában és bohóccorral látjuk először megjelenni, amint épp leszidja színpadi munkásait. Darabjának féltett-óvott közönsége ott ül messze túl a zengő-bongó vasfüggönyön, előttünk viszont nem leplez, nem takargat semmit. Hamarosan beletolakszunk majd a szerelmi kettősébe is, amelyet Béres Márta sudár, su-

gárzóan fiatal és meghatóan védtelen Armande Béjart-jával folytat. (Konkrétan persze nem mi ütjük bele az orrunkat a meghitt légyottba, hanem ők bújnak el a világ elől közibénk.) A környezet, ahol találjuk magunkat, úgy Molière-é, ahogy ma Molière-t játszhatnak bárhol a világon. Az ügyelőpultnál monitor ad hátsó képet, s a hallgatag, odaadó Regiszter (Szőke Attila) laptopba pötyögi feljegyzéseit. A másodügyelői funkciót betöltő hölgy minden bizonnyal a szabadkai társulat legsajátabb sűgője. A zenei aláfestést Elvis Presley szolgáltatja.

A kulisszákban történő eseménydús üldögélésünkön túl újabb izgalmakat hoz a komédia második felvonása. Drótkötelek tartják a magasban XIV. Lajos méretes étkezőasztalát, amely néhány frászt hozó

Kovács Frigyes (Molière) és Körmöci Petronella (Mariette Rivaille)

járják a magasban XIV. Lajos méretes étkezőasztalát, amely néhány frászt hozó

theater.hu – Kiskéri Lajos

zökkenés után békésen landol a színpadon. Az előadás legpazarabb jelenete készülődik: a király egy hamiskártyással játszik, majd beállítanak hozzá a Molière-re fenekedő egyházi emberek – Bartholomé prédikátor és Charron párizsi érsek –, azután fogadja a feljelentett színházcsinálót is. XIV. Lajos szerepében kicsi, törekeny színésznő, G. Erdélyi Hermina uralkodik. Elegáns fehér kosztümöt visel, akárha a muskétások fehér egyenruhája volna rajta. Finom, érzékeny bohócarca némafilmsztárokat idéz. Nem férfit játszik, és nem királyt. Hanem olyan embert, aki helyzetének foglyaként halvány szomorúsággal és némi öniróniával nézi saját működését. Fűrésző figyelmének – és egyáltalán: jelenlétének – súlya van. Megadó feladat teljesítése áldozathozatalt és titkos elvagyódást sejtet. Ugyan, ki akar ma király lenni? Még a kisgyerekek sem ilyen karrierről álmodoznak. G. Erdélyi Hermina Lajos-alakításában a király Molière-hez való viszonya ambivalens és többrétegű. Érti ő ezt a csepűrágót akkor is, amikor lázong, akkor is, amikor hajbókol előtte. Érti, de nem biztos, hogy becsüli.

Az előadás másik kiváló színészi teljesítménye szintén „nemet váltott” alakítás; Párizs érsekét Karna Margit játssza. (Feltehető, hogy a szereposztás eme sajátosságai nem rendezői extravaganciából, hanem kényszerből, színészhiányból fakadnak.) Karna vakhítú, vakbuzgó érseke – mintha-férfi és majdnem-nő – tapasztalt, megfontolt öregember. Tudja, mit akar: eltiporni a vallás ellenségét, a *Tartuffe*-fel megbotránkozást okozó Molière-t.

A szabadkai produkció második része szó szerint száznyolcvan fokos fordulatot vesz. Szünet után a közönség az igazi nézőtérre ül vissza, immár elszórtabban és távolabbra tolva. Ez az új, megváltozott felállítás nehéz helyzetbe hoz játszókat és nézőt egyaránt. De Telihay Péter könnyű kezű, jó ritmusú rendezésében így is számos színész rajzol fel színes, érdekes figurát. Pálfi Ervin fűrtös fejű, ábrándos tekintetű, durcás

szájú Moirronja éppúgy helyénvaló, mint Csernik Árpád joggal aggodalmaskodó, tenyeres-talpas Boutonja. (Vicei Natália halvány, elomló Madeleine Béjart-ja kissé elveszni látszik a színpadi történetben, de hát végül úgymint ez lesz a sorsa: elvesz.) Kovács Frigyes Molière-ben mindenekelőtt a teatralitás rabját, a széles gesztusokkal dolgozó, orgánumát élvező pozórt mutatja. Kevésbé hat elegánsnak és intellektuálisnak, mint... mint, mondjuk, Darvas Iván lehetett ebben a szerepben. (Az idei kisvárdai fesztivál egyébként is beillett volna Darvas Iván Emléknepoknak. Láthattuk utódait: Tarpaty bárótól a *Tangó* Stomilján át a Bulgakov-darab hőség.) Kovács Frigyes Molière-je nem a nagy ember, hanem az úgynevezett esendő művész, aki magánéletében nőtől nőig sodródik, de valószínűleg mindegyiknél fontosabb számára az esedékes színdarab, amelyen épp dolgozik. A szabadkai Molière egy sokfelől nyomorgatott, közönséges (színházi) élet egyszerű hőse. A dicső múlt még előtte áll.

MIHAIL BULGAKOV: MOLIÈRE – KÉPMUTATÓK CELELSZÖVÉSE (Szabadkai Népszínház)

Fordította: Karig Sára. **Díszlet:** Telihay Péter m. v./ Csík György m. v. **Jelmez:** Csík György m. v. **Zenei válogatás:** Telihay Péter m. v. **Fény:** Flajsmann Róbert. **Rendező:** Telihay Péter m. v.

Szereplők: Kovács Frigyes, Vicei Natália, Béres Márta ak. h. m. v., Körmöci Petronella, Szőke Attila, Pálfi Ervin, Ralbovszki Csaba, Csernik Árpád, G. Erdélyi Hermina, Mészáros Árpád, Karna Margit m. v., Kálló Béla, Mess Attila, Péter Ferenc, Szilágyi Nándor.

Közreműködik: Szabó Cibolya Gábor, Kovács Károly, Fehér Attila.

Papp Tímea

Lélekkorrózió

JANUSZ GŁOWACKI: A NEGYEDIK NŐVÉR

A *negyedik nővér* harmadik magyar nyelvű bemutatója alig két óra hosszú. Gyarmati Kata dramaturg és Nagypál Gábor rendező módszeresen lenyeste a darab vadhajtásait. Kihúzták a történet ritmusát megakasztó, túlbeszélt monológokat, továbbá módosítottak néhány jelenet sorrendjén. Csík György kétszintes, rozsdás fém dominálta játékterének kö-

szönhetően a színpadon szimultán történik mindaz, ami Głowackinál egymást követi. Ezért tűnik úgy, hogy az első jelenetek villanásszerűen megismert szereplői között nincs kapcsolódási pont – ám a jelentős beavatkozás eredményeként a cselekményszálak és emberi sorsok az eredetnél szorosabban fonódnak össze. Aki belép a fényt vesztett, klausztro-